

Iva Milković¹

TRGOVANJE LJUDIMA – ANALIZA SLUČAJA

UDK: 343.431

DOI: 10.31141/zrpf.2021.58.141.943

Pregledni rad

Primljeno: 15. listopada 2020.

Tematika trgovanja ljudima podrazumijeva bavljenje jednim od najvećih globalnih problema današnjice. U radu je napravljena analiza kaznenog djela trgovanja ljudima kao jednog od najtežih oblika kršenja ljudskih prava kroz detaljnu kriminalističku obradu i tijek samoga postupka. Empirijski dio rada oslanja se na kvalitativnu istraživačku metodu studije slučaja "case study", a kao izvor podataka korišteni su spisi Općinskog kaznenog suda u Zagrebu. Prezentiran je sam način počinjenja kaznenog djela, podnošenje kaznene prijave te kazneni progono. Cilj istraživanja bio je dati odgovor na pitanja vezana uz trgovanje ljudima te primjenu kaznenog progona protiv onih koji su uključeni u trgovanje ljudima. Kroz analizu konkretnog slučaja nastojalo se doći do profila žrtava trgovine ljudima, utvrditi razloge trgovanja ljudima i kojim metodama se trgovci ljudima koriste te njihovu povezanost na međunarodnoj razini. Statistički gledano, na području Republike Hrvatske identificiran je mali broj žrtava trgovine ljudima, koje su uglavnom iskorištavane za ilegalni rad ili za pružanje seksualnih usluga, no tamna brojka zasigurno je daleko veća. Zbog malog broja dostupnih sudskih predmeta, u radu je analiziran slučaj koji sadrži transnacionalne elemente ovoga kaznenog djela. Unatoč starosti predmeta i činjenici da je otvoren 2004. (i pravomoćno okončan 2015. godine), po svojim karakteristikama analizirani slučaj prikazuje tipična obilježja reprezentativna za ovo kazneno djelo.

Ključne riječi: *trgovanje ljudima, analiza slučaja, kriminologija, kaznenopravni postupak, kaznenopravne sankcije*

1. UVOD

Iako u Republici Hrvatskoj do sada službeno nije zabilježen niti jedan slučaj trgovanja ljudima u svrhu ilegalne transplantacije organa, prisutni su drugi oblici trgovanja ljudima, najčešće u svrhu ilegalnog rada i pružanja seksualnih usluga. Cilj provedenog istraživanja jest kroz analizu samoga slučaja utvrditi karakteristike počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima, okolnosti izvršenja navedenoga kaznenog djela te posljedice i što je važno u prevenciji. Empirijski dio rada oslanja se na kvalitativnu istraživačku metodu studija slučaja "case study", a kao izvor podataka korišteni su spisi Općinskog kaznenog suda u Zagrebu. Kada govorimo o analizi slučaja, prikupljamo podatke o specifičnim i istinitim slučajevima na

¹ Iva Milković, doktorand na doktorskom studiju iz kaznenopravnih znanosti na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

temelju kojih se radi analiza. Sama analiza može se odnositi na intervju, promatranje društvenog fenomena ili, kako je u ovom radu prezentirano, na analizu dokumenata. Prezentiranom metodom slučaja proučena su relevantna obilježja koja se odnose na karakteristike potrebne za razumijevanje društvenog fenomena kaznenog djela trgovine ljudima, a sve je popraćeno adekvatnom teorijom kako bi se doprinijelo razumijevanju konkretnog slučaja. U radu je posebna pozornost usmjerena na sam kazneni postupak, a istraživanje se temeljilo na odlukama sudova.

1.1. Metodologija

Analize (studije) slučaja, koje se upotrebljavaju zajedno s drugim kvalitativnim metodama, obično se koriste za otvaranje novih područja interesa i za istraživanje teme koja uključuje kriminalne radnje. Metoda studije slučaja omogućila nam je da se usredotočimo na određeni slučaj kako bismo došli do razumijevanja procesa trgovine ljudima i interakcije institucija i pojedinaca. Kroz rad je ispitana uloga različitih aktera u procesu trgovine ljudima, od kaznenog djela do provedbe zakona i uloge sudova.

Metodom slučaja prikazan je opis trgovca ljudima. Korišteni su sekundarni izvori tj. spisi o postupku provedenom od strane nadležnih tijela koja su sudjelovala u postupku, izvješća o provođenju zakona te sudski spisi. Prikupljeni podaci komparirani su s podacima nekoliko zemalja: SAD-om,² Nigerijom³ i Kanadom,⁴ prilikom čega je potvrđeno da je ova metoda uobičajena. U kriminologiji je ova metoda vrlo česta te su definirani opći pojmovi i osnovna pravila metode slučaja. Govoreći o općim pojmovima metode slučaja, govorimo o sredini (okolina, obitelj, zajednica), nasljeđu (genetsko nasljeđe, urođene sklonosti te psihički utjecaji), situaciji (obuhvaća ličnost, a čine je prilike koje pojedinca potiču na neka djela), ličnosti (osoba u svjesnom stanju) i samom djelu (odgovor ličnosti na određenu situaciju).

Analiza slučaja posebna je metoda kojom se podaci sređuju i iskazuju s ciljem da se očuva jedinstveni karakter predmeta. To je metoda kojom se predmet, a to je pojedinac ili neka društvena jedinica, nastoji zahvatiti u cjelini. Priznate klasične znanstvene metode u prvoj fazi istraživanja rastavljaju predmet na crte i svojstva, koje u drugoj fazi ostaju ili odvojene ili se povezuju po nekim, predmetu stranim, načelima. U metodi slučaja znanstvenik čuva cjelinu predmeta tako da izučava obilje raznostranih podataka, da gleda predmet u različitim razinama apstrakcije, da sređuje podatke u indekse i tipove te otkriva interakcije u vremenskom tijeku. Budući da je cjelina predmeta u mnogim situacijama svojevrsna intelektualna konstrukcija,

² Bale, K., Lize, S., *Trafficking in Persons in the United States*, Croft Institute for International Studies, University of Mississippi, 2005.

³ Adepoju, A., *Review of Research and Data on Human Trafficking in sub-Saharan Africa*, International Organization for Migration, 2005.

⁴ Kaye, J., Winterdyk, J., Quarterman, L., "Beyond Criminal Justice: A Case Study of Responding to Human Trafficking in Canada", *Revue canadienne de criminologie et de justice péna*, 2014.

to je izučavanje slučajeva određeno i problemom koji postavlja istraživač. Metodom slučaja zahvaća se jedinični sustav u onim obilježjima i svojstvima koja imaju značenje za problem o kojem je riječ.⁵

U samom radu kroz metodu slučaja detaljno je napravljena analiza odabranog predmeta te su iznesene činjenice o predmetu kao cjelini. Kritički je osvrt autora na starost predmeta, no zbog malog broja slučajeva kaznenog djela trgovanja ljudima na području Republike Hrvatske (posebno onih koji imaju transnacionalne elemente), autor se odlučio na iscrpnu analizu slučaja temeljenu upravo na ovom spisu.

1.2. Trgovanja ljudima kao pojava s osvrtom na Republiku Hrvatsku

Kroz povijest se govorilo o ropskom položaju ljudi, a novija terminologija tu pojavu označava trgovinom ljudima. Najjednostavnija definicija ovoga pojma glasila bi "trgovina ljudima, posebno ženama i djecom, trgovanje ljudskom bijedom" te predstavlja jedan od najvećih zločina našeg doba.⁶ Nema jedinstveno prihvaćene definicije, no jedna je od njih ona prihvaćena od strane Ujedinjenih naroda prema kojoj je "trgovanje ljudima vrbovanje i/ili prijevoz, prebacivanje, skrivanje i primanje osoba upotrebom sile ili prijetnjom i drugim oblicima prisile, otmice, prijevare, obmane, zloupotrebe autoriteta ili položaja pretpostavljenog, prijeverom ili drugim oblicima prinude u cilju seksualnog ili ekonomskog iskorištavanja radi stjecanja profita i koristi trećeg lica i/ili grupe (makroa, svodnika, trgovaca, posrednika)".⁷ Na temelju ove definicije postoje tri konstruktivna elementa trgovanja ljudima, a to su: proces, sredstva i svrha.

⁵ Gud, V. i Het, P., *Metoda socijalnog istraživanja*, Vuk Karadžić, Beograd, 1966: 314.

⁶ Bjelica, J., "Trgovina ljudima na Balkanu", *Priručnik za novinare*, B92, Beograd, 2001. i Cockburn, A., "Ropstvo 21. stoljeća", *National Geographic*, 2003., br. 1, 2-29.

⁷ Protokol UN-a o trgovanju ljudima, 2000: 68.

⁸ Preuzeto s <https://trafficking-response.org/wp-content/uploads/2019/01/The-identification-of-victims-of-human-trafficking-in-transit-and-destination-countries-in-Europe-C.pdf>, posjećeno 1. travnja 2021. godine.

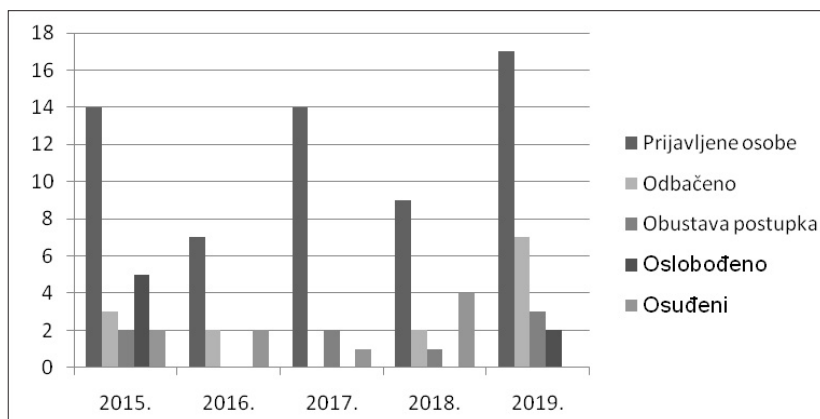
Nadalje bi valjalo istaknuti da kroz dostupnu literaturu postoje brojne slične definicije pojma trgovanja ljudima, a svaka od njih uključuje elemente trgovanja ljudima, a to su sam proces, sredstvo i svrha, s naglaskom na silu i iskorištavanje.

Trgovanje ljudima u literaturi naziva se i "modernim ropstvom", a opisana je kao druga najprofitabilnija organizirana kriminalna aktivnost na svijetu. Dovodi se u vezu s prostitucijom, eksploatacijom radne snage, ilegalnim migracijama i transnacionalnim kriminalom.

U drugoj polovici 20. stoljeća trgovina ljudima drastično se povećala. Tome u prilog govori eksplozija stanovništva nakon Drugog svjetskog rata i povećavanje globalnog stanovništva. Promjena u ekonomiji diljem svijeta dovela je do siromaštva. Građanski ratovi, etničko nasilje i invazija stvorili su milijune izbjeglica koje nesigurne i oslabiljene situacije čine osjetljivima na trgovinu ljudima. Za one čije je siromaštvo doseglo vrhunac, lažna obećanja o boljem životu često ih uvlače pod kontrolu kriminalaca koji ih potom prodaju. Nove tehnologije idu u korist kriminalcima koji su uključeni u trgovinu ljudima. Bolji i raznovrsniji prijevoz, poboljšane metode sigurnih komunikacija i povećana propusnost granica olakšavaju kriminalne aktivnosti. Kriminalne skupine odlučuju se za trgovinu ljudima djelomično jer je to vrlo profitabilno i često nisko rizično, jer se za razliku od ostalih "roba" ljudi mogu opetovano koristiti i zato što trgovina ljudima ne zahtijeva velika kapitalna ulaganja.

Kada govorimo o trgovanju ljudima, ponajprije govorimo o teškom kršenju ljudskih prava. Unatoč činjenici da su žrtvama trgovanja ljudima značajno narušena ljudska prava te da se radi o dobro organiziranoj kriminalnoj aktivnosti, ističemo kako je u Republici Hrvatskoj podnesen vrlo mali broj kaznenih prijava za ovo kazneno djelo, a još je manje osuđujućih presuda (što smo potvrdili i prilikom pronalaska adekvatnog sudskog spisa za analizu slučaja). Samim tim iskustva žrtava trgovanja ljudima ostaju nejasna i loše definirana.

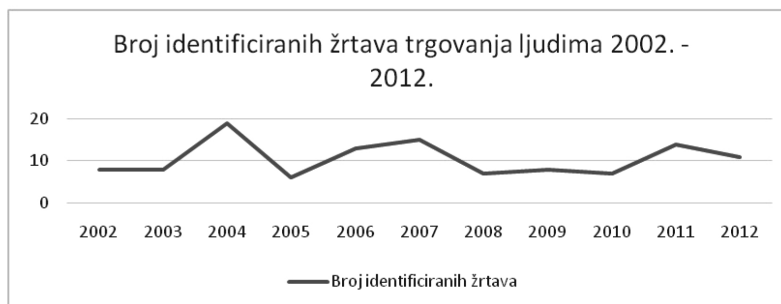
Tablica 1: Podaci Državnog zavoda za statistiku, punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude od 2015. do 2019. godine

U 2019. godini prijavljeno je 17 punoljetnih osoba za kazneno djelo trgovanja ljudima, a u istoj godini donesene su samo dvije osuđujuće presude. Sedam je prijava odbačeno, dok su tri postupka obustavljena. Slični su i podaci za prethodne godine te se iz navedenoga lako može zaključiti kako je na području Republike Hrvatske identificiran vrlo mali broj žrtava trgovanja ljudima, a još je manje onih koji su procesuirani i u konačnici osuđeni. Samim tim autor nije imao velik izbor kod odabira predmeta za analizu slučaja te je analiziran predmet starijega datuma, koji sadrži obilježja reprezentativna za ovo kazneno djelo.

Godine 2002. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i pripadajuće protokole (Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom te Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom). Radi se o najznačajnijim međunarodnim dokumentima na ovom području čijom je ratifikacijom naša država pristupila izgradnji sustava suzbijanja trgovanja ljudima. Sukladno tome, prikazat ćemo statističke podatke identificiranih žrtava trgovanja ljudima za desetogodišnje razdoblje od početka izgradnje ovoga sustava u Republici Hrvatskoj.

Tablica 2: Podaci Ministarstva unutarnjih poslova, grafički prikaz broja identificiranih žrtava trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2002. do 2012. godine⁹

Republika Hrvatska po pitanju trgovanja ljudima bila je zahvaćena isključivo kao tranzitna zemlja, no u novije vrijeme sve se više pojavljuje kao zemlja porijekla te krajnjeg odredišta žrtava trgovanja ljudima. Naša zemlja je, uz Srbiju, Bosnu i Hercegovinu i Sloveniju, i dalje važan tranzitni pravac kojim se koriste krijumčari osoba, opojnih droga, oružja, pa tako i trgovci ljudima.

Analizom statističkih podataka za razdoblje od 2002. do 2012. godine došlo se do zaključka da ovaj oblik kriminaliteta najčešće podrazumijeva trgovanje osobama ženskog spola, mlađe životne dobi (od 11 do 30 godina), s ciljem seksualnog iskorištavanja, a karakterizira ga specifična dinamika počinjenja djela te transnacionalni karakter počinjenja djela. Identificirane žrtve u Republici Hrvatskoj uglavnom su državljani Srbije, Bosne i Hercegovine, Ukrajine, Rumunjske,

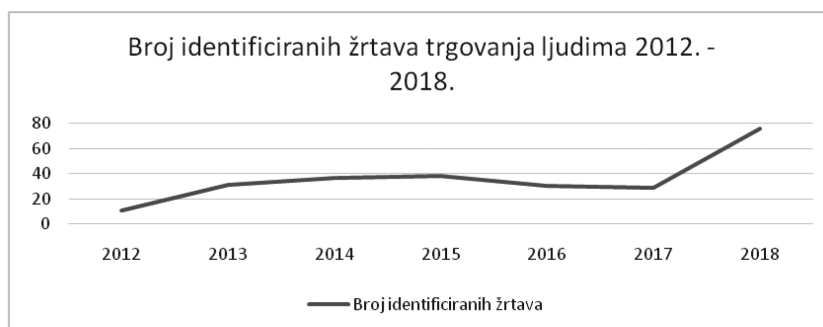
⁹ Podaci dostupni na internetskoj stranici <https://mup.gov.hr/istaknute-teme/nacionalni-programi-i-projekti/nacionalni-programi-237/suzbijanje-trgovanja-ljudima/postoji-li-trgovanje-ljudima-i-i-hrvatskoj/282027>, posjećeno 13. prosinca 2020.

Moldavije i Albanije, ali u znatnoj mjeri i državljani Hrvatske. Vezano uz pružanje adekvatne pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima, Ministarstvo unutarnjih poslova je putem nadležnih ministarstava, Hrvatskog Crvenog križa i drugih nevladinih organizacija iniciralo pomoć i reguliranje statusa boravka u Republici te siguran povratak ako je identificirana žrtva strani državljanin. Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, identificirani su pravci kretanja prema zemljama zapadne Europe, odnosno u Španjolsku, Švicarsku, Italiju i Austriju. Kako bi se suprotstavilo ovom obliku organiziranog kriminala i suzbilo ga, Ministarstvo unutarnjih poslova je u okviru međunarodne policijske suradnje pojačalo aktivnosti s Interpolom,¹⁰ Europolom¹¹ i SELEC Centrom.¹²

Za razliku od Republike Hrvatske, stanje u svijetu je drugačije. Izdvajamo afričke zemlje gdje je velik broj slučajeva trgovanja djecom (zapadna i središnja Afrika) te togoških djevojaka krijumčarenih u Europu.¹³

Kako bismo prikazali stanje vezano uz identifikaciju žrtava trgovanja ljudima novijega datuma, u nastavku su prikazani i službeni statistički podaci za razdoblje od 2012. do 2018. godine (koja je zadnja dostupna statistički obrađena godina u službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova).

Tablica 3: Podaci Ministarstva unutarnjih poslova, grafički prikaz broja identificiranih žrtava trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2012. do 2018. godine¹⁴

¹⁰ Međunarodna kriminalističko-policijska organizacija INTERPOL, poznata i kao ICPO (The International Criminal Police Organisation) stvorena je 1923. godine u svrhu međunarodne kriminalističko-policijske suradnje.

¹¹ Europski policijski ured ili EUROPOL (European Police Office) kriminalistička je obavještajna agencija Europske unije koja je s punim radom započela 1999. godine, a pomaže nacionalnim tijelima za provedbu zakona u borbi protiv teških međunarodnih zločina i terorizma.

¹² Centar za provođenje zakona u jugoistočnoj Europi (SELEC – Southeast European Law Enforcement Center) međunarodna je organizacija za provođenje zakona koja se temelji na ugovorima i koja okuplja resurse i stručnost policijskih i carinskih organa koji se udružuju u sinergiji u borbi protiv efikasnijeg prekograničnog organiziranog kriminala u regiji (nasljednik SECI Centra, osnovanog 1999. godine).

¹³ Pregled istraživanja i podataka o trgovini ljudima u Africi detaljno je prezentiran u istraživačkom radu *Review of Research and Data on Human Trafficking in Sub-Saharan Africa*, autora Aderantija Adepoju, podaci dostupni na internetskoj stranici https://publications.iom.int/system/files/pdf/global_survey.pdf#page=76.

¹⁴ Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima, Zagreb, 2018.

Prilikom identifikacije žrtava trgovine ljudima primjenjivana je standardna procedura postupanja sukladno važećem Protokolu za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima. U 2018. godini vidljiv je porast i u broju identificiranih žrtava, a identificirano ih je ukupno 76. Važno je napomenuti da je uz državljane Republike Srbije (1), Republike Hrvatske (14), Republike Bosne i Hercegovine (1) i Republike Slovačke (1), identificirano 59 državljana NR Kine (Tajvan). Analizirajući prethodne godine, najveći broj žrtava bile su ženske osobe u svrhu seksualnog iskorištavanja. U 2018. godini identificiran je veći broj muških osoba (ukupno 45 muških osoba državljana Kine), a vrsta eksploatacije bila je činjenje protupravnih radnji (60). U 2018. godini na drugom mjestu ostala je seksualna eksploatacija. Važno je napomenuti kako je porast identificiranih žrtava u 2018. godini rezultirao međunarodnim kriminalističkim istraživanjem policijskih službenika Ravnateljstva policije u koordinaciji s nadležnim županijskim državnim odvjetništvima te u suradnji s policijskim službenicima Republike Slovenije i NR Kine, tijekom čega je identificirano 59 žrtava trgovanja ljudima, građana Tajvana, čime je počinjeno kazneno djelo trgovanja ljudima (čl. 106. KZ-a) od strane dvojice osumnjičenih građana Republike Hrvatske i dvojice osumnjičenih građana Tajvana (NR Kine). Da je navedena akcija izostala, broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima bio bi srazmjeran prethodnim godinama, a žrtve bi i dalje u najvećem broju bile žene s ciljem seksualnog iskorištavanja.

Prema dostupnim statističkim podacima, kroz protekle četiri godine (za koje postoje statistički podaci) 90 % identificiranih žrtava trgovanja ljudima bili su državljani Republike Hrvatske koji su iskorištavani unutar granica države (tzv. interni trafficking), a najveći broj identificiranih žrtava bile su žene, u cilju seksualnog iskorištavanja. Unatoč članstvu u Europskoj uniji, Republika Hrvatska nije značajnije izmijenila trendove vezano uz identifikaciju žrtava trgovanja ljudima.

2. PROCES I FAZE TRGOVANJA LJUDIMA

2.1. Prva faza procesa – vrbovanje žrtve u zemlji porijekla

Prva faza uključuje pronalaženje žrtve i regrutaciju u lanac trgovanja ljudima. Kovčo Vukadin navodi tri poznata načina na koji počinitelji to rade, a to su otmica (žrtva nema kontrolu, niti je uključena u proces regrutacije u lanac trgovanja ljudima), potpuna prijevara (npr. prijavljivanje za posao spremačice u drugoj zemlji, a uvodi je se u posao prostitucije) i djelomična prijevara (žrtva ima ulogu u ulasku u lanac trgovanja ljudima, iako toga nije svjesna te su joj poslije nametnuti uvjeti na koje nije pristala).

Posljednji način vrbovanja jest djelomična prijevara koja u praktičnom smislu detekcije i procesuiranja nosi najviše problema. U takvim slučajevima radi se o jasnoj svrsi migracije (bavljenje prostitucijom ili pružanje drugih seksualnih usluga), ali se prijevara sastoji u okolnostima obavljanja takve djelatnosti. Naime, djevojke koje su zainteresirane za bavljenje prostitucijom u nekoj drugoj zemlji jer

smatraju da će na taj način u relativno kratkom vremenu steći određenu financijsku korist misle da će one moći birati "mušterije" te da će raditi određeni broj sati, a u ostalom će vremenu biti slobodne raditi što hoće, stanovati u adekvatnom prostoru, družiti se s kim hoće, raspolagati svojim novcem. Osim toga, misle da će s ovakvom djelatnošću moći prestatu kad one tako odluče. Najčešće se događa da takve djevojke "gazde" stave u ropski položaj – ograničavaju i nadziru njihovo kretanje, ne daju im novac, smjeste ih u neadekvatne stambene prostore, fizički ih zlostavljaju i slično. Nijedna od žena koje svojevoljno idu u inozemstvo kao "seks-radnice" nije svjesna uvjeta svoga rada po dolasku, prekomjernog broja sati rada, nesigurnih, nezaštićenih seksualnih usluga koje će se od njih tražiti i prisile s kojom će se suočiti budu li odbijale ili pokušavale pobjeći od tih okolnosti.¹⁵

U analizi konkretnog slučaja iz prakse vrijeme i mjesto izvršenja kaznenog djela jest 16. listopada 2003. godine, Sarajevo, Republika Bosna i Hercegovina, gdje su se počinitelj i žrtva sastali u ugostiteljskom objektu u jutarnjim satima. Sama činjenica da su se susreli u Sarajevu potvrđuje da se radi o dobro organiziranoj kriminalnoj skupini jer je počinitelj iz Republike Hrvatske, a odredište žrtve bila je Kraljevina Španjolska. Također potvrđuje tezu da se žrtve traži među osobama slabijeg imovinskog stanja u drugoj državi i obećava im se posao u drugim državama. Navedena teza u skladu je s rezultatima drugih istraživanja. Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zauzima značajno mjesto u kaznenom smislu, a cijeloj situaciji doprinosi politički nestabilna i ekonomski teška situacija u zemlji. Bosna i Hercegovina u praksi je označena kao zemlja čije su žrtve u trgovanju ljudima uglavnom domaći državljani.

Vezano uz odnos počinitelja i žrtve u konkretnom slučaju, a temeljem dostupnih podataka, odnosno iskaza samog počinitelja, jasno je da se isti nisu poznavali od ranije, što je najčešći primjer u većini slučajeva kod ovoga kaznenog djela. Žrtva je u navedeni ugostiteljski objekt došla svojom voljom na nagovor druge muške osobe u cilju da je se predstavi kao prostitutku i proda za 1000,00 eura te da ona poslije pobjegne od počinitelja. Može se zaključiti da se ovdje radi o djelomičnoj prijeveri jer je žrtva znala da će biti prodana, no obećano joj je da će joj se pomoći u bijegu. Počinitelj je za žrtvu dao 300,00 eura te je ista pristala početi s njim bez prisile.

2.2. Druga faza procesa – prijevoz žrtve do odredišta

Ovdje valja napomenuti da se trgovanje ljudima može odvijati i na području jedne države (što nije slučaj kod krijumčarenja ljudima) što nazivamo i interni trafficking te da se prijevoz žrtve ne mora uvijek odvijati preko državne granice. Trgovanje ljudima može biti i transnacionalno kazneno djelo što znači da nije ograničeno na samo jednu državu. Prijevoz preko granice može biti legalan i ilegalan, a žrtva može proći i kroz više država.

¹⁵ Kovčo Vukadin, I. i Jelenić, D., "Trgovanje ljudima: kriminološki i kaznenopravni aspekt", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 10, No. 2, 2003: 669.

Mnogim žrtvama to je prvi prelazak preko državne granice. Neke kreću na put bez putovnice jer im je rečeno da nema stvarne potrebe za njom ili da će je dobiti poslije. Ako i imaju putovnicu, često je počinitelji uzmu radi, kako im kažu "sređivanja potrebnih dokumenata". To žrtve već stavlja u odnos ovisnosti prema počiniteljima. Žrtve koje su ilegalno prešle državnu granicu u posebno su ovisnom odnosu prema počinitelju jer nisu svjesne toga da je njihov položaj puno veće kršenje prava od onoga koje su same realizirale ilegalnim prelaskom granice. Počinitelji to znaju i potkrepljuju nerealnim pričama o "strašnim zakonima" u zemlji u kojoj se aktualno nalaze. Ovaj stadij dovodi nas u vezu s ilegalnim migracijama odnosno protuzakonitim prebacivanjem preko državne granice.¹⁶

Potvrda da se radi o organiziranoj kriminalnoj skupini nalazi se i u činjenici da je prijevoz žrtve preko granice obavljen putem individualnih posrednika. Naime, počinitelj je za prijevoz žrtve platio dodatnih 275,00 eura (150,00 eura za prijevoz te 175,00 eura po izvršenom poslu) drugoj muškoj osobi koja je istu prevezla preko granice s Republikom Hrvatskom. Naime, pojedinci koji djeluju unutar kriminalne skupine rade kao prijevoznici te su u stalnom kontaktu s drugim sudionicima kaznenog djela. Njihov motiv su korist i dobra zarada. Prijevoznik odnos za žrtvom prekida u trenutku stizanja na odredište (odnos sličan onome kakav imaju krijumčari i migranti).

Žrtva je državnu granicu prešla s lažnom putovnicom koju je pribavila kriminalna skupina. U praksi se pokazalo kako velik broj žrtava trgovanja ljudima legalno uđe u drugu zemlju koristeći se vlastitim dokumentima, no oni im se oduzimaju nakon dolaska na odredište, a to je, kako je i ranije napomenuto, jedan od prvih načina uspostavljanja kontrole nad samom žrtvom.

2.3. Treća faza procesa – Iskorištavanje žrtve u zemlji odredišta

Kada govorimo o iskorištavanju žrtve, ono se najčešće odnosi na prostituciju (seksualna eksploatacija), dječju prostituciju (žrtve do 18 godina starosti), radno iskorištavanje (ekonomska eksploatacija, prosjačenje), radno iskorištavanje djece, kućno ropstvo, sklapanje prisilnih brakova, korištenje djece za raspačavanje droge, iskorištavanje djece u svrhu pripremanja da budu vojnici, nelegalna posvojenja ili trgovanje organima. Djevojke nerijetko misle da će raditi kao npr. konobarice, sobarice ili spremačice, no završe u prostituciji, "gazda" im oduzima osobne dokumente te ih seksualno, fizički i psihički zlostavlja, prijeti im te ih nerijetko snima dok ih siluje, a poslije ucjenjuje navedenim snimkama govoreći kako će ih poslati njihovim obiteljima. Djevojke žive u neadekvatnim uvjetima, vrlo često ne znaju niti jezik zemlje u kojoj se nalaze, niti u kojoj su zemlji. Konačan je rezultat potpuna dezorijentiranost te žrtvi nije jasno što se događa. Dodatnom osjećaju zbnjenosti doprinosi to što ih "gazde" prisiljavaju na konzumaciju droga.

¹⁶ Ibid., str. 673.

Cilj počinitelja u analiziranom slučaju bio je žrtvu prodati za daljnje bavljenje prostitucijom, a krajnje odredište bila je Kraljevina Španjolska. U vrijeme dok je čekao papire za dalju prodaju žrtve, počinitelj ju je držao u svojoj obiteljskoj kući gdje se u to vrijeme nalazila njegova obitelj. Sama činjenica da je žrtva boravila u obiteljskoj kući počinitelja govori u prilog tome da se radi o disfunkcionalnoj obitelji, višestrukim počiniteljima kaznenih djela, što je i potvrđeno uvidom u sudske spise. I u otvorenim izvorima (internet) počinitelj se spominje kao jedan od najmoćnijih ljudi u regiji i kao višestruki počinitelj teških kaznenih djela (između ostalog i kaznenog djela ubojstva, otmice i prisiljavanja na prosjačenje). Njegova supruga također je bila u zatvoru zbog lakših kaznenih djela, a jedan od sinova je kao 21-godišnjak osuđen za kazneno djelo ubojstva.

U analiziranom slučaju žrtva je iskoristila nepažnju počinitelja i ostalih članova obitelji te je pobjegla iz obiteljske kuće i zatražila pomoć policije na području Policijske uprave zagrebačke.

3. ANALIZA SLUČAJA KROZ KRIMINALISTIČKU OBRADU I TIJEK KAZNENOG POSTUPKA

3.1. Prethodni postupak (predkazneni i kazneni)

Govoreći o prethodnom postupku temeljem odredbi ZKP-a,¹⁷ on obuhvaća kazneni progon (zaprimanje kaznene prijave i eventualni odbačaj iste prema načelu svrsishodnosti), istragu, dokazne radnje i optuživanje s obveznim sudskim ispitivanjem optužnice (eventualno pregovaranje o sankciji).

Analizom slučaja utvrdili smo da su tijekom prethodnog postupka sačinjeni zapisnik o zaprimanju kaznene prijave, podnesene od strane oštećene, izvješće o uhićenju osumnjičenoga, zapisnik o prepoznavanju osoba, zapisnici o ispitivanju svjedoka, izjava o privremenom oduzimanju predmeta te zapisnik o ispitivanju osumnjičenoga, sačinjen pred istražnim sucem Županijskog suda u Zagrebu.

3.1.1. Zaprimanje kaznene prijave

Vezano uz okolnosti kaznenog djela, dana 18. listopada 2003. godine žrtva je pristupila u službene prostorije policijske postaje na području Grada Zagreba, vezano uz podnošenje kaznene prijave, prilikom čega je sastavljen Zapisnik o zaprimanju kaznene prijave. Sukladno zakonskim odredbama, oštećena je upozorena da će počiniti kazneno djelo lažnog prijavljivanja u skladu s čl. 302. KZ-a¹⁸ ako prijavi određenu osobu da je počinila kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti iako zna da ta osoba nije počinitelj. Nakon zaprimljene kaznene prijave, ista je

¹⁷ Zakon o kaznenom postupku NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19.

¹⁸ Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

od strane državnog odvjetnika utvrđena kao osnovana te je naloženo poduzimanje određenih radnji u svrhu prikupljanja dokaza kako bi se utvrdilo je li kazneno djelo počinjeno ili nije u svrhu podizanja optužnice ili donošenja rješenja o odbačaju kaznene prijave.

Odlukom državnog odvjetnika iz koje je vidljiva ocjena da su navodi kaznene prijave vjerodostojni, započeli su kazneni izvidi. Izvidi kaznenih djela su radnje i mjere otkrivanja i prikupljanja podataka o kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti, eventualnom počinitelju i njegovoj krivnji te drugim okolnostima od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka.¹⁹ Prema Gluščiću, izvidi kaznenih djela obuhvaćaju odredbe o kaznenoj prijavi, izvidima kaznenih djela, hitnim dokaznim radnjama i poduzimanju dokaznih radnji prema nepoznatom počinitelju.²⁰

Prema odredbama ZKP-a, prikupljene su obavijesti od podnositeljice kaznene prijave i žrtve te od drugih osoba za koje se smatralo da mogu pridonijeti ocjeni navoda vjerodostojnosti kaznene prijave.

3.1.2. Uhićenje počinitelja i dokazna radnja prepoznavanja osobe

Osumnjičeni je pronađen na adresi stanovanja te je uhićen 18. listopada 2003. godine, o čemu je sastavljeno Izvješće o uhićenju i dovođenju. Istoga dana s osumnjičenim je od strane policijskog službenika obavljen obavijesni razgovor vezan uz okolnosti počinjenog kaznenog djela.

Dana 19. listopada 2003. godine od strane policijskih službenika, a uz prethodnu suglasnost državnog odvjetnika, provedena je dokazna radnja prepoznavanja osobe na okolnosti počinjenog kaznenog djela. Prilikom prepoznavanja žrtva je s potpunom sigurnošću prepoznala osobu koja je stajala na drugom mjestu i koja je imala redni broj 2, o čemu je sastavljen Zapisnik o prepoznavanju osoba.

3.1.3. Privremeno oduzimanje predmeta

Sukladno čl. 79. KZ-a predmeti i sredstva koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela ili su nastali njegovim počinjenjem oduzet će se ako postoji opasnost da će se ponovno uporabiti za počinjenje kaznenog djela.²¹ Sud može oduzeti predmete i sredstva i kada je njihovo oduzimanje potrebno radi zaštite opće sigurnosti, javnog poretka ili iz moralnih razloga. Predmeti se najčešće oduzimaju prilikom izvida kaznenih djela, odnosno poduzimanja hitnih istražnih radnji.

U analiziranom slučaju žrtvi je oduzeta putna isprava izdana na ime druge ženske osobe, a od počinitelja dva mobilna uređaja kojima se koristio u vrijeme počinjenja

¹⁹ Krapac, D., *Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava*, VI. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 293.

²⁰ Gluščić, S., "Izvidi kaznenih djela prema Noveli Zakona o kaznenom postupku", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 20, broj 2/2013, str. 614.

²¹ Kazneni zakon, op. cit.

kaznenog djela. I počinitelju i žrtvi izdana je potvrda o privremenom oduzimanju predmeta koji su bili namijenjeni/upotrijebljeni za počinjenje kaznenog djela.

3.1.4. Ispitivanje osumnjičenika

U dokaznom postupku osumnjičenoga je ispitaio sudac istrage na Županijskom sudu u Zagrebu te je sastavljen Zapisnik o ispitivanju osumnjičenika. Osumnjičenik je poučen, u skladu sa zakonskim odredbama, da je dužan odazvati se svakom sudu i odmah priopćiti svaku promjenu adrese ili namjeru da promijeni boravište, a upozoren je i na posljedice ako tako ne postupi. Također mu je priopćeno što mu se stavlja na teret te da nije dužan iznijeti svoju obranu, niti odgovarati na postavljena pitanja. Upoznat je s pravom da se u nesmetanom izlaganju može izjasniti o svim okolnostima za koje ga se tereti i da može iznijeti sve činjenice koje služe za njegovu obranu. Osumnjičenik je poučen i da ima pravo uzeti branitelja po svom izboru koji može prisustvovati ispitivanju. Obranu je iznio u prisustvu svoga branitelja navodeći činjenice i tijek samoga događaja, pritom navodeći kako se ne osjeća krivim.

Prilikom ispitivanja osumnjičenika utvrđeno je da se radi o muškoj osobi, u vrijeme počinjenja kaznenog djela starosti 39 godina, sa završena četiri razreda srednje škole, po nacionalnosti Rom, nezaposlen, otac devetero djece. Činjenica o dobrom imovinskom stanju i o tome da je nezaposlen (prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje nikada nije imao evidentiran radni odnos na području Republike Hrvatske) govori u korist tome da je imovinu stekao počinjenjem kaznenih djela. Njegov imovinski status potvrđuje i činjenica da je vlasnik nekoliko kuća na atraktivnim lokacijama u Gradu Zagrebu.

Prema dostupnim podacima Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova, utvrđeno je da se radi o višestrukom počinitelju kaznenih djela (k. d. razbojništvo, teška krađa, ubojstvo u pokušaju, teška djela dovođenja u opasnost života i tijela, nedopušteno držanje oružja i eksplozivnih tvari, otmica, teška tjelesna ozljeda, dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom te višestruko zapuštanje i zlostavljanje djece).

Tijekom ispitivanja počinitelj je potvrdio da je bio u kontaktu sa žrtvom, da je za istu dao 300,00 eura, ali iz razloga što je ista bila dužna navedeni iznos za drogu (budući da je narkomanka posljednje četiri godine) zbog čega se sažalio jer se radilo o majci djeteta niže životne dobi. Prema izjavama počinitelja, žrtvi je želio pomoći i zato joj je osigurao putnu ispravu na ime druge ženske osobe te ju je transportirao u Republiku Hrvatsku radi boljšega života. Negirao je da ju je u bilo kojem trenutku želio odvesti ili prodati u Kraljevinu Španjolsku, što je žrtva navela u kaznenoj prijavi.

3.1.5. Ispitivanje svjedoka

U kaznenom postupku svjedoci imaju vrlo važnu ulogu. U svojstvu svjedoka u analiziranom slučaju ispitana je djelatnica hotela u kojem su žrtva i počinitelj odsjeli na putu do odredišta. Ista je, sukladno zakonu, upoznata sa svojim pravima

i obvezama (govorenje istine, davanje lažnog iskaza, mogućnost neodgovaranja na pojedina pitanja i dr.). Iz iskaza svjedoka vidljivo je da se ne naziru saznanja o počinitelju i žrtvi osim činjenice da su viđeni zajedno, no svjedokinji nije bila poznata narav njihova odnosa.

3.1.6. Podizanje optužnice

Rezultati provedenoga prethodnoga postupka doveli su do zaključka o postojanju dovoljno osnova da se protiv osumnjičenoga podigne optužnica zbog učina inkriminirajućih kaznenih djela, a da se prethodno ne provede istraga. Naime, iz obrane osumnjičenika dalo se zaključiti da je ona neživotna i nelogična te nije prihvaćeno da je nepoznatoj osobi htio pomoći na način da je u ime njezinoga duga dao 300,00 eura, nakon čega ju je odveo u hotelsku sobu, iako bez primanja i sredstava za život tu hotelsku sobu samim time ne bi imao čime platiti. Nadalje, oštećena je detaljno iznijela tijekom inkriminiranog događaja i ti iskazi se u potpunosti poklapaju s materijalnim dokazima priloženima u spisu. Zbog svega navedenoga, donesen je prijedlog za neprovođenje istrage prije podizanja optužnice i za određivanje pritvora osumnjičenoga s obzirom na to da je sklon počinjenju kaznenih djela te da je ranije osuđivan.

U tijeku postupka, izjava oštećene uzeta je kao detaljna s obrazloženim tijekom inkriminiranog događaja, i to na način kako se osumnjičeniku u dispozitivnom dijelu optužnice i stavljalo na teret, s obzirom na to da se njezin iskaz u potpunosti poklapao s priloženim materijalnim dokazima u spisu (lista prijavljenih gostiju u motelu u kojem su odsjeli, putovnica na ime druge ženske osobe, prepoznavanje osobe).

Optužnica je podnesena 17. svibnja 2004. godine od strane Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu, nakon čega je počinitelju dodijeljen odvjetnik po službenoj dužnosti. Tijekom postupka počinitelj nije iznio svoj stav o osnovanosti tužbe te se smatra da isti nije priznao počinjenje kaznenih djela temeljem čega je njegov iskaz – koji je dao u prostorijama policijske postaje povodom obavljenog obavijesnog razgovora – pročitao na kraju dokaznog postupka.

4. DONOŠENJE PRESUDE U KAZNENOPRAVNOM POSTUPKU I IZRICANJE KAZNENOPRAVNIH SANKCIJA

Generalno govoreći o samom cilju kaznenog postupka, govorimo o utvrđivanju ispravnosti i točnosti tvrdnji iznesenih u optužnici, o tome je li kazneno djelo počinjeno, je li ga počinio optuženik za kojega se to navodi u optužnom aktu te može li se prema njemu kao počinitelju kaznenog djela izreći odgovarajuća kaznenopravna sankcija. Pod terminom kaznenopravnih sankcija podrazumijevamo sve državne mjere izrečene u kaznenom postupku počiniteljima kaznenih djela koje se sastoje u prijekoru počiniteljima, gubitku ili ograničavanju njihovih prava. Vrste kaznenopravnih sankcija (mjera izrečene u kaznenom postupku)

jesu kazne, sigurnosne mjere i odgojne mjere. Primjenom kazne trebali bi se postići određeni učinci (poena relata ad effectum), a prema odredbama Kaznenog zakona (čl. 41) svrha je kažnjavanja izraziti društvenu osudu (retribuciju) zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja (specijalna prevencija) i sve druge da ne počine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo (resocijalizacija). U hrvatskom pravu kazne mogu biti novčane (čl. 42. KZ-a) i zatvorske kazne tj. kazna zatvora (čl. 44. KZ-a), kazna dugotrajnog zatvora (čl. 46. KZ-a) i kazna maloljetničkog zatvora. Modifikacije kazni su uvjetna osuda i rad za opće dobro.

Temeljem rješenja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, u analiziranom slučaju suđeno je u odsutnosti okrivljenoga. Sud je u cijelosti prihvatio iskaze svjedoka te materijalnu dokumentaciju priloženu u spisu jer ista nije ničim dovedena u dvojbu niti je na nju bilo primjedbi. Pročitana je izjava osumnjičenoga koji je u iznošenju obrane pred istražnim sucem 19. listopada 2003. godine iznio obranu kojoj se nije mogla prikloniti vjera jer je obrana bila u suprotnosti s personalnim i materijalnim dokazima u spisu. Ponovno pozvan da iznese svoju obranu pred istražnim sucem Županijskog suda, iskoristio je svoje zakonsko pravo da ne iznosi obranu.

U ponašanju osumnjičenika stečena su sva bitna obilježja inkriminiranih mu kaznenih djela, kako objektivna, tako i subjektivna. Naime, s obzirom na iskaz oštećene, nesporno je da je istu kupio kako bi je dalje prodao u Kraljevinu Španjolsku radi bavljenja prostitucijom. Takvim ponašanjem prekršena su prava međunarodnog prava, što proizlazi iz odjeljka 1. čl. 4. t. II D. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²² te Protokola broj 1, 4, 6 i 7 uz tu Konvenciju koji propisuje da se nitko ne smije držati u ropstvu ili njemu sličnom odnosu. Osumnjičeni je postupao s namjerom da drugoga stavi u odnos sličan ropskom, odnosno "tko drugoga kupi", što proizlazi iz njegova cjelokupnog ponašanja te iz iskaza žrtve. Da su ostvarena objektivna, ali i subjektivna obilježja kaznenog djela poticanja na protuzakonito prebacivanje osobe preko državne granice iz čl. 177. st. 1. u svezi s čl. 37. KZ/97, proizlazi iz iskaza oštećene i materijalnih dokaza, točnije putovnicom na ime druge ženske osobe koja je poslužila oštećenoj za prijelaz državne granice te činjenice da je za to, na nagovor osumnjičenika, prijevoz žrtve preko granice učinila druga osoba za novčani iznos. Samim tim osumnjičeni je postupao s namjerom na poticanje navedenoga kaznenog djela te je podizanje optužnog akta bilo opravdano i po zakonu osnovano.

Također valja napomenuti da postoji osnova za primjenu kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske, iako su navedena kaznena djela počinjena izvan njezina područja, i to temeljem čl. 14. st. 1. KZ-a odnosno da se kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske primjenjuje prema svakom tko izvan njezina područja počini kazneno djelo koje je Republika Hrvatska obvezna kažnjavati prema propisima

²² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

međunarodnog prava, međunarodnih ili međudržavnih ugovora.²³ Također valja napomenuti da su Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokol 1., 4., 6. i 7. uz tu Konvenciju, koji propisuju da se nitko ne može držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu, u Republici Hrvatskoj stupili na snagu u 1. studenoga 1998. godine,²⁴ kada je Republika Hrvatska priložila isprave o ratifikaciji i rezervu u odnosu na čl. 3. i 4. navedenoga Zakona o potvrđivanju konvencije.

Za vrijeme postupka tijekom 2005. godine osumnjičeni se nalazio u zatvoru u Republici Italiji, iz kojega je razloga nadležnom tijelu u Republici Italiji poslano više dopisa. Godine 2006. Ministarstvo pravosuđa Republike Italije, Odjel za upravljanje kaznionicama, izvijestio je kako se osumnjičeni pod tim imenom ne nalazi u njihovom automatiziranom informatičkom sustavu zatvorenika. Do daljnjih saznanja došlo se terenskom provjerom policijskih službenika i u razgovoru s građanima tijekom 2007. godine na prijavljenoj adresi prebivališta osumnjičenoga, kada je potvrđeno da se osumnjičeni nalazi u Republici Italiji na služenju zatvorske kazne.

Dana 5. ožujka 2007. godine održana je sjednica Izvanraspravnog vijeća kojom prilikom je doneseno rješenje kojim je temeljem odredbi ZKP-a utvrđen pritvor protiv okrivljenika, a koji je po navedenom rješenju mogao trajati najdulje dva mjeseca računajući od dana pravomoćnosti rješenja, nakon čega se trebalo ispitati postojanje zakonskih uvjeta za daljnju primjenu mjere pritvora. Naime, okrivljenik je prilikom ispitivanja pred istražnim sucem upozoren da je dužan priopćiti svaku promjenu adrese ili namjeru da promijeni boravište, kao i na posljedice propuštanja postupanja u skladu s navedenim upozorenjem.²⁵ Kako se u dotadašnjem tijeku kaznenog postupka nije mogla osigurati nazočnost okrivljenika na glavnoj raspravi, iako je upoznat s činjenicom da se protiv njega vodi kazneni postupak, a sve s obzirom na to da isti nije bio dostupan sudu jer ne boravi na adresi formalno prijavljenoga prebivališta, niti je sud raspoloživim sredstvima bio u mogućnosti utvrditi adresu njegova stvarnog boravišta, a koje okolnosti upućuju na opasnost da se okrivljenik svojim boravkom na slobodi krije te na taj način opstruira sami tijek kaznenog postupka, vijeće je zauzelo stav i dalo mišljenje kako se nazočnost okrivljenika ne može osigurati blažom mjerom, odnosno da se mjera pritvora ukazala kao nužna. Nakon određene mjere pritvora za okrivljenikom je raspisana tjeratica. Okrivljeni je dana 30. travnja 2004. godine uhićen od strane policijskih službenika Policijske uprave Kranj temeljem međunarodne tjeralice u Rimu zbog počinjenih kaznenih djela ubojstvo i krađa.

Zamjenik općinskog državnog odvjetnika je dana 11. siječnja 2008. godine donio odluku da su ostvareni svi uvjeti za suđenje u odsutnosti jer je razvidno da je okrivljenik u dotadašnjem tijeku kaznenog postupka bio nedostupan sudu zbog čega je protiv njega naknadno raspisana i tjeratica. S obzirom na to da je nedostižan

²³ Kazneni zakon, op.cit.

²⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola broj 1., 4., 6., 7. i 11. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN 18/1997

²⁵ Zakon o kaznenom postupku, op. Cit.

državnim tijelima Republike Hrvatske, a imajući u vidu vrstu i težinu inkriminiranih mu kaznenih djela, kao i protok vremena od počinjenja istih, suđenje u odsutnosti okrivljeniku prikazano je kao nužno i zakonski osnovano. Općinski kazneni sud je temeljem ranije odluke zamjenika općinskog državnog odvjetnika, dana 18. lipnja 2008. godine donio rješenje kojim je određeno suđenje u odsutnosti okrivljeniku.

4.1. Prvostupanjski postupak

Sadržaj prvostupanjskog postupka je rasprava (pripreme za raspravu, eventualno pregovaranje o sankciji) te raspravljanje, izricanje, objavljivanje i izrada prvostupanjske presude.

Na glavnoj raspravi održanoj 16. prosinca 2008. godine pristupile su sve pozvane osobe, izuzev okrivljenika, s obzirom na to da je ranije doneseno rješenje za suđenje u njegovoj odsutnosti. Nakon iznošenja svih materijalnih dokaza (izvješća o uhićenju i dovođenju, zapisnika o prepoznavanju osoba, izvještaja s recepcije motela gdje su žrtva i okrivljenik odsjeli i potvrde o privremenom oduzimanju predmeta) i čitanja optužnice, utvrđeno je da okrivljeni nije iznio svoj stav o osnovanosti optužbe temeljem čega se uzima da isti ne priznaje počinjenje kaznenih djela koja mu se stavljaju na teret. Na glavnoj raspravi ispitani su svjedoci koji su iznijeli saznanja o navedenom događaju.

Iznesene su činjenice da je Tužiteljstvo Republike Bosne i Hercegovine podnijelo optužnicu protiv dvije muške osobe koje su omogućile kontakt počinitelja i žrtve zbog kaznenog djela međunarodnog vrbovanja radi prostitucije, dok iz dopisa Interpola od 7. travnja 2005. godine proizlazi da su osumnjičeni za počinjenje kaznenog djela "trgovina ljudima". U postupku pred sudom dopisi Tužiteljstva Republike Bosne i Hercegovine i Interpola poslužili su kao posredna kontrola istinitosti iskaza oštećene.

Također je pročitani raniji iskaz žrtve sastavljen kod Županijskog suda u Zagrebu 20. listopada 2003. godine te iskaz okrivljenoga sa zapisnika od 19. listopada 2003. godine sastavljen kod Županijskog suda u Zagrebu. Nakon završenog dokaznog postupka i završnog govora stranaka, glavna rasprava je završena te je donesena odluka o objavljivanju presude.

Presudom²⁶ Općinskog kaznenog suda u Zagrebu od 16. prosinca 2008. godine počinitelj je proglašen krivim jer je kupio žrtvu protiv njezine volje, a sve kako bi istu prodao dalje u Kraljevinu Španjolsku radi bavljenja prostitucijom – što je protivno odjeljku 1. čl. 4. točke II. D Konvencije za zaštitu ljudskih prava i

²⁶ Presuda se temelji na zakonskim odredbama koje su tada bile na snazi. Novi kazneni zakon (objavljen u Narodnim novinama 7. studenog 2011. godine) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013. godine promijenio je i razdvojio dosadašnji članak 175. Trgovanje ljudima i ropstvo na dva kaznena djela; članak 106. Trgovanje ljudima i članak 105. Ropstvo, koji se nalaze na početku posebnog dijela u glavi devetog naslova Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva. Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH, drugoj državi članici EU-a ili potpisnici Šengenskog sporazuma, za kazneno djelo prema članku 177. KZ/97 Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice.

temeljnih sloboda te Protokolu 1., 4., 6. i 7. uz tu Konvenciju koji propisuje da se nitko ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu. Okrivljeni je tuženu uz novčanu naknadu prebacio preko državne granice Republike Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku, na graničnom prijelazu kod grada Broda i to na način da je prilikom prijelaza graničnog prijelaza žrtvi poslužila putovnica neke druge ženske osobe, nakon čega je žrtva dovezena u Zagreb gdje je iskoristila priliku i pobjegla te zatražila pomoć djelatnika policije. Počinitelj je, kršeći pravila međunarodnog prava, drugog kupio te drugog s namjerom potaknuo da iz koristoljublja nedozvoljeno prevede preko državne granice jednu osobu, čime je počinio kaznena djela vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom – uspostavom ropstva i prijevoza robova – opisano i kažnjivo po čl. 175. st. 1. KZ-a te kazneno djelo poticanja na protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice – opisano i kažnjivo po čl. 177. st. 1. KZ-a, u svezi s čl. 37. st. 1. KZ-a, sve uz primjenu čl. 60. KZ-a. Temeljem navedenoga, izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od jedne godine (temeljem čl. 177. st. 1. KZ-a) i kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci (temeljem čl. 175. st. 1. KZ-a) te je na temelju čl. 60. KZ-a okrivljeni osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i četiri mjeseca (za kazneno djelo iz čl. 175. st. 1. propisana je kazna zatvora u trajanju jedne do deset godina dok je za kazneno djelo iz čl. 177. st. 1. KZ-a propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju od tri godine). Navedena sankcija imala je cilj da okrivljenik ubuduće ne čini kaznena djela te je trebala predstavljati generalnu prevenciju odnosno utjecati na ostale potencijalne počinitelje da ne vrše ova ili slična kaznena djela.

Sud je analizom i ocjenom svih navedenih dokaza nedvojbeno utvrdio da je okrivljenik počinio inkriminirana mu kaznena djela i to upravo na način kako mu je to stavljeno na teret optužnim aktom Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu. Okrivljenik je svojim ponašanjem ostvario i subjektivna obilježja kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ-a odnosno postupao je s namjerom jer je vlastitom voljom otišao u Republiku Bosnu i Hercegovinu i dao novac za žrtvu (koji je navodno žrtva bila dužna drugoj osobi), a kasnije ju je zavaravao i nudio za daljnju prodaju radi bavljenja prostitucijom iz čega je vidljiva volja okrivljenika da se djelo ostvari.

Dana 7. siječnja 2009. godine povučena je ranije raspisana tjeratica protiv okrivljenika jer je kazneni postupak nepravomoćno dovršen.

4.2. Drugostupanjski postupak

Branitelj, koji je okrivljeniku dodijeljen po službenoj dužnosti, podnio je dana 16. prosinca 2008. godine Žalbu na prvostupanjsku presudu Općinskog kaznenog suda u Zagrebu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, bitne povrede odredbi kaznenog postupka, povrede Kaznenog zakona i odluka o kaznenoj sankciji. Naime, okrivljeni je u žalbi naveo kako je odnos između njega i žrtve bio produkt njihova međusobno neriješenog imovinsko-pravnog odnosa, a ne protupravnog djelovanja okrivljenog te je bio mišljenja kako je sud nerazumljivo i proturječno obrazložio presudu. Također se navodi da je pogrešno primijenio materijalno pravo

u smislu previsoke kaznene sankcije napominjući kako bi se i blažom kaznom postigla generalna i specijalna prevencija. Također je podnesena žalba od strane Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu navodeći kako je izrečena kazna preblaga te kako kaznena sankcija mora biti jasni signal društvenoj zajednici i kako mora odvracati moguće buduće počinitelje kaznenih djela od upuštanja u aktivnosti kojima bi ostvarili obilježja kaznenoga djela.

Vezano u drugostupanjski postupak, njegov sadržaj čine žalbeni postupak i postupanje povodom žalbe protiv prvostupanjske presude, gdje je riječ o redovitom pravnom lijeku.

U žalbi protiv prvostupanjske presude postoji mogućnost odgovora na žalbu, nakon čega se ispituje prvostupanjska presuda te se odlučuje o žalbi. Žalba protiv drugostupanjske presude uzima se kao izuzetak.

Pravomoćnom presudom Županijskog suda u Zagrebu od 6. srpnja 2010. (izvršna 17. listopada 2010. godine) prihvaćena je žalba općinskog državnog odvjetnika Zagreb te je preinačena prvostupanjska presuda na način da je okrivljenom: zbog kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ-a (zbog kojega je ranijom presudom proglašen krivim) utvrđena kazna zatvora u trajanju od dvije godine, dok je prihvaćena ranije izrečena kazna za kazneno djelo iz čl. 177. st. 1. KZ-a u trajanju od 6 mjeseci te je po istim zakonskim propisima primjenom čl. 60. KZ-a osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i pet mjeseci.

Žalba okrivljenoga je odbijena kao neosnovana te je u pobijenom, a nepreinačenom dijelu potvrđena prvostupanjska presuda.

Presudom suda u drugom stupnju konstatirano je kako žalba okrivljenika nije osnovana, dok je žalba državnog odvjetnika ocijenjena kao osnovana. Naime, prvostupanjski je sud u obrazloženju svoje presude iznio u svemu valjane razloge temeljem kojih je utvrdio da je okrivljenik počinio inkriminirana mu kaznena djela, a razlozi nisu proturječni činjenicama označenima izrekom te presude. Iz navedenoga razloga utvrđeno je da nije počinjena bitna povreda odredbi kaznenog postupka, kako je to neosnovano obrazlagao podnositelj žalbe. Drugostupanjski je sud, uzimajući u obzir činjenično stanje koje je utvrdio sud prvog stupnja, donio odluku da nisu povrijeđene odredbe Kaznenog zakona te je ocijenio kako izrečena kazna nije prestroga, već suprotno. Naime, sud drugog stupnja ocijenio je kako je u pravu državni odvjetnik koji je tvrdio da je izrečena kazna preblaga sankcija za počinjena kaznena djela, s obzirom na to da je okrivljenik i ranije osuđivan što upućuje na njegovu sklonost kriminalnom ponašanju. Nadalje, okrivljenik je nezaposlen te je očigledno da na protupravan način pribavlja sredstva za život. Prema mišljenju drugostupanjskog suda, sud prvog stupnja je podcijenio težinu i značaj kaznenog djela iz čl. 175. KZ-a, za koje kazneno djelo je zakonom propisana kazna zatvora od jedne do deset godina. S obzirom na sve okolnosti, sud drugog stupnja zauzeo je stav kako nema elemenata za izricanje minimalne kazne okrivljeniku te je okrivljeniku zbog kaznenog djela iz čl. 175. st. 1. KZ-a izrekao kaznu zatvora u trajanju od dvije godine (umjesto jedne godine, kako je izrečeno prvostupanjskom presudom), dok je prihvaćena ranije izrečena kazna za kazneno djelo iz čl. 177. st. 1. KZ-a u trajanju

od 6 mjeseci te je po istim zakonskim propisima primjenom čl. 60. KZ-a osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i pet mjeseci.

4.3. Obnova kaznenog postupka

Sudska odluka u kaznenom postupku, nakon što postane pravomoćna, ne može se više pobijati redovnim pravnim lijekom, odnosno žalbom. Međutim, kako bi se osigurala i pravna zaštita protiv pravomoćnih sudskih odluka, prema odredbama ZKP-a predviđena su tri izvanredna pravna lijeka: obnova kaznenog postupka, zahtjev za zaštitu zakonitosti te zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude.

Po dolasku u Kaznionicu u Lepoglavi, okrivljenom su uručeni rješenje i optužnica. Prema zakonskim odredbama, osobe ovlaštene za podnošenje zahtjeva za obnovu kaznenog postupka prvenstveno su stranke u kaznenom postupku, a to su tužitelj (državni odvjetnik, oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj) i osuđenik te njegov branitelj. Vezano uz zakonske rokove, osuđenik zahtjev za obnovu kaznenog postupka može podnijeti i nakon što je izdržao kaznu i bez obzira na zastaru, oprost ili pomilovanje, tj. ne postoji zakonski rok unutar kojega bi se moralo podnijeti takav zahtjev (osim u slučajevima zahtjeva na temelju presude Europskog suda za ljudska prava i obnove postupka na štetu okrivljenika).

Dana 12. listopada 2010. godine okrivljenik je po branitelju zatražio obnovu kaznenog postupka jer je presuda donesena bez njegova prisustva na ročištima. Kako se u zahtjevu mora navesti po kojoj se zakonskoj osnovi traži obnova i kojim dokazima se potkrepljuju činjenice, uz zahtjev je dostavljena dokumentacija kako se u vrijeme suđenja osuđenik nalazio na izdržavanju kazne zatvora u Republici Italiji, te je u Republiku Hrvatsku isporučen 11. studenoga 2008. godine. U vrijeme podnošenja zahtjeva za obnovu kazne zatvora nalazio se na izvršenju kazne zatvora u Kaznionici u Lepoglavi. Naime, tijekom trajanja cijeloga postupka okrivljeni je bio nedostupan sudu te je doneseno rješenje kojim je određeno suđenje u odsutnosti. Za presudu Županijskog suda kojom je proglašen krivim doznao je tek po primitku rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora. Provjerom putem Kaznionice Lepoglava potvrđeno je da se okrivljeni od 16. siječnja 2009. godine nalazio na izdržavanju kazne zatvora u navedenoj Kaznionici u trajanju od 23 godine, po presudi Županijskog suda u Zagrebu (presuda preuzeta od Porotnog suda u Firenzi od 19. studenoga 1992. godine) zbog kaznenih djela iz čl. 34. st. 1. i 46. st. 1. KZ-a. Uvidom u spis Odjela kriminalističkih evidencija, Sektor kriminalističke policije Policijske uprave zagrebačke, utvrđeno je da je osuđeni uhićen 30. travnja 2004. godine od strane policijskih službenika Policijske uprave Kranj temeljem međunarodne tjeralice Interpola u Rimu zbog kaznenih djela ubojstva i krađe.

Općinski kazneni sud u Zagrebu donio je dana 28. veljače 2011. godine rješenje da se dopušta obnova kaznenog postupka te je određen datum za glavnu raspravu, a osuđeniku je dostavljena optužnica od 17. svibnja 2004. godine. Rasprava je nekoliko puta odgađana (zbog nedolaska stranaka u postupku na ročište). Na glavnoj

raspravi, koja je održana kada su ispunjene sve zakonske pretpostavke, pročitana je optužnica, nakon čega se okrivljeni izjasnio da se ne smatra krivim. U dokaznom postupku pročitani su iskazi svjedoka, no u daljnjem postupku doneseno je rješenje o ponovnom ispitivanju svjedoka kako bi se dodatno utvrdile činjenice i to upravo iz njihovih iskaza. Zbog proteka vremena i nedolaska svjedoka na sljedeće zakazano ročište (nepreuzimanje poziva za ročište) te zbog svrsishodnosti ponovnog saslušanja oštećene, zatražena je hitnost u postupanju Ministarstva unutarnjih poslova, Odjela za međunarodnu policijsku suradnju, u cilju pronalaska iste. U suradnji s NCB Interpol Sarajevo, utvrđeno je kako ista ne boravi na adresi prebivališta već da se prije oko jedne godine odselila na nepoznatu adresu. Također je za istom raspisana potraga u svrhu utvrđivanja adrese prebivališta/boravišta. Posredstvom kantonalnog Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo utvrđeno je gdje ista boravi te joj je uručen poziv za ročište.

Dana 17. veljače 2012. godine na ročište su pristupile sve pozvane stranke u postupku, a glavna je rasprava vođena iz početka zbog proteka vremena. Okrivljeni se u obrani izjasnio da se ne smatra krivim, dok je u dokaznom postupku svoj iskaz iznijela oštećena te su pročitani iskazi ostalih svjedoka. Nakon dovršetka glavne rasprave, Općinski kazneni sud u Zagrebu donio je presudu kojom je u cijelosti izvan snage stavljena presuda istog suda od 16. prosinca 2008. godine te je novom presudom okrivljenik proglašen krivim jer je žrtvu kupio protiv njezine volje, a sve kako bi je dalje prodao u Kraljevinu Španjolsku radi bavljenja prostitucijom čime je prekršio pravila međunarodnog prava i počinio kazneno djelo protiv vjerodostojnosti zaštićenih međunarodnim kaznenim pravom – uspostavom ropstva i prijevozom robova – opisano i kažnjivo po čl. 175. st. 1. KZ-a. Za navedeno kazneno djelo izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od jedne godine i deset mjeseci, dok je za kazneno djelo iz čl. 177. st. 1. KZ-a odbijena optužba. Protiv navedene presude okrivljeni je koristio pravni lijek te je uložio žalbu zbog pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, a žalbu je uložilo i Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu, smatrajući da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu odredbi kaznenog postupka, te u odnosu na osuđujućí dio presude zbog odluke o kaznenoj sankciji.

Presudom Županijskog suda u Zagrebu od 9. listopada 2012. godine, a koji je odlučivao u drugostupanjskoj presudi, odbijena je žalba okrivljenika zastupanog po branitelju, kao i žalba državnog odvjetnika te je potvrđena presuda prvoga stupnja.

Okrivljeni je po branitelju dana 5. prosinca 2012. godine podnio zahtjev Vrhovnom sudu za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude (izvanredni pravni lijek). Zamjenik glavnog državnog odvjetnika dostavio je odgovor na zahtjev osuđenika u kojem predlaže da se isti kao neosnovan odbije. Dana 20. ožujka 2014. godine Vrhovni su Republike Hrvatske presudio je da se odbija zahtjev okrivljenoga za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, kao neosnovan.

Budući da je oštećeni smatrao kako su u cijelom postupku povrijeđena njegova ustavna prava zajamčena čl. 14. st. 2. i 29. Ustava Republike Hrvatske,²⁷ podnio je

²⁷ Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, koji je 3. srpnja 2014. godine donio rješenje navodeći kako u podnesenoj tužbi nije istaknuto niti jedno bitno ustavnopravno pitanje te da nije posebno obrazloženo postojanje povreda istaknutih ustavnim pravima.

Sukladno odredbama Zakona o pomilovanju,²⁸ osuđenim osobama za kaznenopravne sankcije koje su izrečene od strane sudova u Republici Hrvatskoj ili koje se izvršavaju u Republici Hrvatskoj i za njihove pravne posljedice, pomilovanje daje Predsjednik Republike Hrvatske (čl. 1.). Postupak za pomilovanje pokreće se molbom koja se može podnijeti nakon pravomoćnosti presude. U analiziranom predmetu okrivljeni je putem kaznionice, gdje je bio na izvršenju kazne zatvora, podnio zamolbu Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske, Odjel za pomilovanja, no dana 30. rujna 2015. godine donesena je Odluka Predsjednika Republike Hrvatske kojom je pomilovanje odbijeno.

Budući da je osuđeni evidentiran kao višestruki počinitelj kaznenih djela te mu se sudilo i u drugim postupcima (čl. 34. st. 1., čl. 99. st. 1. te kaznenih dijela iz čl. 175. st. 1. KZ-a), prilikom čega mu je izrečeno više kazni, Županijski sud u Zagrebu je dana 23. studenoga 2015. (pravomoćno 19. prosinca 2015. godine) donio presudu kojom je preinačena odluka o kazni te je isti osuđen na jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 24 godine.

5. SLOBODA ZA POČINITELJA UMJESTO KAZNE DUGOTRAJNOG ZATVORA

Prema dostupnim podacima i analizom dostupnih dokumenata utvrđeno je da je analizirana osoba višestruki počinitelj kaznenih dijela. Godine 1991. u Italiji je počinio djelo ubojstva spram bliske osobe. Dvije godine poslije, sud u Firenzi, Republika Italija, osudio ga je na kaznu zatvora u trajanju od 27 godina, a Vrhovni sud Italije kaznu je smanjio na 23 godine. Nije bio prisutan na suđenju jer je napustio Republiku Italiju. Nadalje, pravosudna tijela Republike Italije zatražila su od Republike Hrvatske, čiji je državljanin, njegovo izručenje,²⁹ no kako Republika Hrvatska u to vrijeme nije izručivala svoje državljane,³⁰ u Zagrebu je protiv njega 1995. godine pokrenuta istraga za ubojstvo u Italiji, a on je u remetinečkom pritvoru boravio otprilike tri mjeseca kada je pušten da se brani sa slobode. Otišao je u Republiku Sloveniju gdje je 2004. godine uhićen u Kranju, a Slovenci su ga izručili Italiji jer je Hrvatska zakasnila sa zahtjevom za izručenje. Nadalje, Republika

²⁸ Zakon o pomilovanju, NN 175/03

²⁹ Izručenje odnosno ekstradicija je institut međunarodne kaznenopravne pomoći koji ima za cilj predaju osobe iz vlasti jedne države u vlast druge, a radi provođenja kaznenog postupka ili izvršenja kaznene sankcije.

³⁰ Takva praksa prekinuta je stupanjem na snagu Promjene Ustava Republike Hrvatske, 16. lipnja 2010. godine. Izmjenom članka 9. Ustava RH omogućeno je izručenje hrvatskog državljanina drugoj državi, ako je s drugom državom sklopljen međunarodni sporazum o izručenju ili ako je izručenje u skladu s pravnom stečevinom Europske unije.

Hrvatska je 2008. godine preuzela izdržavanje kazne te je isti iz zatvora u Padovi prebačen u zatvor u Lepoglavi. Iste godine zagrebački Županijski sud potvrdio je talijansku presudu od 23 godine jer nisu bili upoznati da se istoj osobi u drugoj sobi na Županijskom sudu sudi u novom postupku za istu stvar. Također ističemo kako, iako je u to vrijeme bio u Republici Hrvatskoj, isti nije izložio svoju obranu, čime je, prema odvjetnicima, napravljen veliki propust jer mu je uskraćeno pravo na obranu koje nalaže Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a koja je po definiciji jača od zakona. Pravo na obranu iskoristio je na drugom suđenju, gdje mu je za isto kazneno djelo, umjesto 23, izrečena kazna zatvora u trajanju od 10 godina. Branitelji osuđenoga zatražili su da se obje presude ponište i da se krene ispočetka – novo suđenje i konačna presuda. U obrazloženju su naveli da Županijski sud nije mogao potvrditi talijansku presudu jer je hrvatsko pravosuđe već vodilo svoj postupak u to vrijeme, a osim toga, taj postupak nije održan u odsutnosti okrivljenoga. Dana 19. svibnja 2009. godine isti je osuđen na deset godina zatvora. Ranije vrijeme provedeno u zatvoru uračunato je u izdržavanje kazne zatvora te se isti od 2018. godine nalazi na slobodi. Prema javno objavljenim fotografijama, vrijeme provodi na više europskih destinacija (R. Španjolska, R. Mađarska, R. Francuska), koristi se skupocjenim automobilima te na fotografijama ističe luksuz. Teško je povjerovati da novac i dalje ne stječe nelegalnim putem, ne osvrćući se na moral i etiku, kao niti na ljudska prava. Neupitno je da su za njegovo suđenje, koje je trajalo godinama, potrošena ogromna novčana sredstva iz državnog proračuna s obzirom na to da je imao pravo na branitelja po službenoj dužnosti, uz što je razvidno da je od samoga početka u postupku iskoristio sva svoja zakonska prava.

6. ZAKLJUČAK

Analiza odabranog predmeta zbog vremena počinjenja dovela je do problema vezanih uz izmjenu zakonskih odredbi, koji bi se izbjegli da je odabran recentniji predmet. Zbog vrlo malog broja identificiranih žrtava trgovanja i još manji broj procesuiranih i u konačnici osuđenih počinitelja trgovanja ljudima (što potvrđuju analizirani statistički podaci), sudovi ne raspolazu velikom brojem sudskih spisa vezanih uz ovu tematiku. Većina dostupnih sudskih spisa odnosi se na trgovanje ljudima u svrhu radne eksploatacije tj. prisiljavanja na prošnju unutar granica Republike Hrvatske (interni trafficking). Autor se ipak odlučio na analizu ovoga slučaja zbog transnacionalnih elemenata i činjenice da sud nije raspolagao više niti jednim predmetom sličnih karakteristika novijega datuma.

Cilj istraživanja bio je dati odgovor na pitanja vezana uz trgovanje ljudima te primjenu kaznenog progona protiv onih koji su uključeni u trgovanje ljudima. Analiza slučaja potvrdila je da je trgovina ljudima pomno planirana i organizirana kriminalna aktivnost kako bi žrtva bila ranjiva i ovisna (dogovor, pribavljanje lažne putovnice, unaprijed organiziran prijevoz preko državne granice). U analiziranom slučaju dogodila se sustavna izolacija i dezorijentacija žrtve koja je u konačnici došla do slobode samoinicijativno bježeći od svoga neprijatelja.

U zaključnom dijelu valjalo bi napomenuti kako je analizom slučaja potvrđeno da su žrtve trgovanja ljudima većinom mladi i psihički zdravi ljudi (žene) siromašnog porijekla, često s nižim stupnjem obrazovanja jer je s takvim osobama lakše manipulirati. Također je potvrđena povezanost kriminalne skupine na međunarodnoj razini što potvrđuje da je trgovanje ljudima dobro organizirana kriminalna djelatnost. Provedena studija potvrdila je da je prostitucija jedan od razloga trgovanja ljudima. Također smo potvrdili važnost u suradnji nadležnih tijela u samom postupku.

Uočeno je da je počinitelj kaznenog djela nad žrtvom uspostavio određeni kontrolni mehanizam (osiguravanje korištenja krivotvorenih dokumenata, dovođenje u stanje nemoći izolacijom i oduzimanjem slobode). Često u tranzitnoj fazi ni sama žrtva nije svjesna što će joj se dogoditi u zemlji odredišta jer tranzitni stadij u procesu trgovanja ljudima obično još ne sadržava elemente iskorištavanja (radnog, seksualnog i drugo) same žrtve, već njezinu spremnost i izraženu volju za nastavkom putovanja u jednu od zemalja zapadne Europe.

LITERATURA

1. Adepoju, A., *Review of Research and Data on Human Trafficking in sub-Saharan Africa*, International Organization for Migration, 2005.
2. Bale, K., Lize, S., *Trafficking in Persons in the United States*, Croft Institute for International Studies, University of Mississippi, 2005.
3. Bjelica, J. (2001.): "Trgovina ljudima na Balkanu", *Priručnik za novinare*, B92, Beograd.
4. Cockburn, A. (2003.): "Ropstvo 21. stoljeća", *National Geographic*, br. 1, 2-29.
5. European Commission (2018.): *Godišnje izvješće za 2018. godinu o migracijama i azilu u Hrvatskoj*. Nacionalno izvješće (2. dio).
6. Gluščić, S. (2013.): "Izvidi kaznenih djela prema Noveli Zakona o kaznenom postupku", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 2, broj 2, str. 613-663.
7. Gud, V., Het, P. (1966.): *Metoda socijalnog istraživanja*, V. Karadžić, Beograd.
8. Kaye, J., Winterdyk, J., Quarterman, L., "Beyond Criminal Justice: A Case Study of Responding to Human Trafficking in Canada", *Revue canadienne de criminologie et de justice péna*, 2014.
9. Kazneni zakon (NN 110/97, 27/98, 129/00, 51/01 i 105/04, 84/05, 71/06 i 152/08, 125/11, 144/12).
10. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.
11. Kovčo Vukadin, I. i Jelenić, D. (2003.): "Trgovanje ljudima: kriminološki i kaznenopravni aspekt", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 10, No. 2, str. 665-718.
12. Krapac, D. (2006.), *Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava*, VI. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, str. 293.

13. Biličić, M. (2005.): "Metoda slučaja u znanosti i nastavi", *Pomorstvo*, god. 19., str. 217-228.
14. Milković, I., "Trgovina ljudima kao najteži oblik kršenja ljudskih prava", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 57 (4), 2020., 1097-1111.
15. Munivrana-Vajda, M., Dragičević-Prtenjača, M., Maršavelski, A. (2016.): *Nekažnjavanje žrtava trgovine ljudima u Hrvatskoj – pravni standard kao fikcija ili stvarnost*.
16. Ofak, V. i Munivrana-Vajda, M. (2018.): *Preporuke za poboljšanje hrvatskog pravnog okvira i mjere za suzbijanje i prevenciju trgovanja ljudima*, Izvorni znanstveni rad.
17. Pinatel, J. (1964.): *Kriminologija*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo.
18. *Protokol UN-a o trgovanju ljudima* (2000.), Ujedinjeni narodi.
19. Tasioulas, J. (2013.): *Human Dignity and the Foundations of Human Rights. Understanding Human Dignity*. doi: 10.5871/bacad/9780197265642.003.0016.
20. Zakon o kaznenom postupku (NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 62/03, 58/02, 143/02, 115/06, 152/08).
21. Zakon o kaznenom postupku, NN 126/19.
22. Zakon o pomilovanju, NN 175/03.
23. Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola broj 1., 4., 6., 7. i 11. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN 18/1997.

TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS – CASE STUDY

The topic of human trafficking implies dealing with one of the biggest global problems of today. The paper analyzes the criminal offense of trafficking in human beings as one of the most serious forms of human rights violations through detailed criminal processing and the course of the proceedings. The empirical part of the paper relies on a qualitative research method of case study, and as a source of data the files of the Municipal Criminal Court in Zagreb were used. The manner of committing the criminal offense, filing a criminal report and criminal prosecution were presented. The aim of the research was to answer questions related to human trafficking and the application of criminal prosecution against those involved in human trafficking. The analysis of the specific case sought to obtain a profile of victims of trafficking, to determine the reasons for trafficking and the methods used by traffickers and their connection at the international level. Statistically, in the territory of the Republic of Croatia, a small number of victims of human trafficking have been identified, who were mainly exploited for illegal work or for the provision of sexual services, but the dark number is certainly far higher. Due to the small number of available court cases, the paper analyzes a case that contains transnational elements of this criminal offense. Despite the age of the case and the fact that it was opened in 2004 (and finalized in 2015), the analyzed case shows typical features representative of this criminal offense.

Key words: *human trafficking, case analysis, criminology, criminal procedure, criminal sanctions*